ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

МОЗГОВИЙ Олександр Олександрович - кандидат юридичних наук, докторант Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-2836-7595
DOI: https://doi.org/10.71404/NP.2024.3.63

Сфера земельних відносин безпосередньо пов'язана як із реалізацією публічного інтересу, охороною навколишнього природного середовища, забезпеченням принципів сталого розвитку, так і з гарантуванням права власності на землю. Ця специфіка обумовлює необхідність впровадження ефективних механізмів державного контролю, здатних забезпечити законність та раціональне використання земельних ресурсів.

З позиції системного підходу контроль у сфері земельних відносин є невід'ємним інтегрованим компонентом системи публічного управління земельними ресурсами, який забезпечує її цілісність, узгодженість і ефективність, формуючи зворотний зв'язок між прийняттям управлінських рішень та їх практичною реалізацією. У цьому контексті контроль не обмежується функцією перевірки чи спостереження, а виконує аналітичну, превентивну, регулятивну та коригувальну функції, спрямовані на оптимізацію управлінських рішень та підвищення ефективності роботи як суб'єктів контролю, так і підконтрольного об'єкта.

Контроль у сфері земельних відносин виступає важливим механізмом як захисту прав суб'єктів земельних відносин, так і забезпечення реалізації публічних інтересів, що охоплюють соціальні, екологічні та економічні аспекти використання земель як національного багатства та стратегічного ресурсу, забезпечуючи дотримання вимог екологічного та земельного законодавства, реалізацію принципів сталого розвитку, а також досягнення стратегічних цілей державної політики у сфері охорони й відтворення земель.

Відповідно до чинного законодавства контроль у сфері земельних відносин здійснюється щодо: 1) об'єкта державного контролю за використанням та охороною земель, яким відповідно до ст. 4 Закону «Про державний контроль за використанням та охороною земель» є всі землі в межах території України; 2) господарської діяльності суб'єктів земельних відносин при реалізації ними своїх прав і обов'язків у сфері використання та охорони земель.

Ключові слова: контроль, державний контроль за використанням та охороною земель, контрольні процедури, контрольна діяльність, земельні відносини, державна земельна політика, публічне управління

Постановка проблеми

У Резолюції «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року наголошується, що соціально-економічний розвиток залежить від раціонального використання природних ресурсів нашої планети. Виснаження природних ресурсів і несприятливі наслідки погіршення стану навколишнього середовища, зокрема опустелювання, посухи, деградація земель, нестача питної води та втрата біорізноманіття, примножують та загострюють численні виклики, що постають перед людством. При

цьому захист і відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення та повернення назад процесу деградації земель і зупинення втрати біорізноманіття визначено однією із Цілей сталого розвитку [1].

В Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року наголошується, що сучасне використання земельних ресурсів України не відповідає принципам раціонального природокористування, а стан земельних ресурсів України близький до критичного. Серед головних першопричин екологічних проблем в Україні визначено неефективність системи державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, відсутність належної координації між органами влади різних рівнів, недосконаліть системи державного моніторингу, низький рівень дотримання природоохоронного законодавства, недостатню ефективність контролю за його виконанням [2].

Отже, враховуючи наведене, в умовах погіршення стану земельних ресурсів, деградації ґрунтів та нераціонального природокористування контроль у сфері земельних відносин виступає одним із ключових інструментів реалізації принципів сталого розвитку, забезпечення дотримання вимог екологічного та земельного законодавства, а також стратегічних цілей державної політики у сфері охорони й відтворення земель.

Вагоме значення для дослідження проблематики правової природи контролю, зокрема у сфері земельних відносин, мають наукові праці таких дослідників як Авер'янов В., Андрійко О., Бевзенко В., Буга Г., Ківалов С., Ковалів М., Курило В., Маматова Т., Мельник Р., Мунтьян Т., Неугодніков А., Остапенко О., Соловей Ю., Теремецький В., Шуст Г., які сформували науково-теоретичне підґрунтя даної статті. Водночас сучасний стан наукових досліджень теоретико-правових аспектів контролю у сфері земельних відносин залишається фрагментарним, що свідчить про необхідність подальшого аналізу даної проблематики.

Мета статті – на підставі аналізу теоретико-правових підходів до розуміння правової природи контролю визначити його сутність та призначення у сфері земельних відносин.

Виклад основного матеріалу

Аналізуючи сучасні наукові праці, присвячені сутності та призначенню контролю, можна зробити узагальнюючий висновок, що більшість дослідників розглядає контроль як складне та багатоаспектне правове явище. Так авторський колектив підручника з адміністративного права за редакцією Ківалова С. зазначає, що багатогранний, багатоплановий характер контролю дозволяє розглядати його залежно від того, на якому рівні та стосовно чого розглядається, як форму або вид діяльності, як принцип, як функцію [3, с. 292].

На думку Курила В. контроль є органічною частиною управління, однією з основних його функцій. Звідси витікає, що складовою частиною завдань і владних повноважень органів та осіб, покликаних управляти, є організація та застосування контролю, підвищення ефективності його функціонування в інтересах поліпшення роботи підконтрольного об'єкта. У ході контролю мають виявлятися та усуватися обставини, що перешкоджають цьому, причини, що призводять до розходження практичних результатів з поставленою метою [4, с. 103].

Андрійко О. пропонує розглядати державний контроль як об'єктивну функціональну діяльність, яка здійснюється з метою перевірки дотримання і виконання поставлених завдань, прийнятих рішень та їх правомірності [5, с. 16]. Такий підхід на нашу думку більше відображає операційний рівень контролю, а не його цільовий вимір.

На думку Неугоднікова А. метою здійснення контролю суб'єктами публічної адміністрації є: набуття об'єктивної інформації про стан дотримання законності у сфері публічного адміністрування; дослідження набутої інформації на предмет виявлення і припинення фактів порушень чинного законодавства, встановлення причин та умов, що сприяють їх вчиненню; порівняння досягнутих результатів з попередніми та очі-

куваними; недопущення нових порушень і шкідливих наслідків у правозастовчій сфері; виявлення осіб винних у порушенні належного стану публічного адміністрування тощо [6, с. 63]. Водночас на наш погляд у даному переліку відображені як завдання контролю, так і конкретні заходи його здійснення, але не мета контролю як правового явища.

Цікавою є спроба систематизації складових державного контролю Маматовою Т., яка пропонує розглядати державний контроль як багаторівневе явище: 1) державний контроль (правова компонента) – це реалізація функції втручання держави в діяльність будь-яких організацій у разі виникнення загрози безпеці людини, держави, навколишнього середовища; 2) державний контроль (функціональна компонента) – це процес вироблення корегувальних дій, що базується на порівнянні фактичного та заявленого стану об'єкта відповідно до визначених критеріїв; 3) державний контроль (інформаційна компонента) – це виявлення фактів або намірів, що можуть призвести до виникнення загрози безпеці людини, держави, навколишнього середовища [7]. Визнаючи методологічну цінність запропонованої авторкою моделі, на наш погляд даний підхід потребує розширення задля повноцінного відображення сучасного змісту державного контролю. Зокрема, розкриваючи правову компоненту, авторка фокусує увагу на «втручанні держави у разі виникнення загрози», тобто розглядає контроль як реактивну діяльність. Але такий підхід не відповідає ні функціональному призначенню контролю, ні чинному законодавству, адже заходи державного контролю здійснюються не лише у випадках існування загрози безпеці чи порушення (наприклад за зверненням фізичної особи про порушення, що спричинило шкоду її правам, законним інтересам, життю чи здоров'ю, навколишньому природному середовищу чи безпеці держави (абз. 5 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [8]), але й у межах планових контрольних заходів, спрямованих на попередження можливих порушень, забезпечення дотримання законності та стабільного функціонування об'єктів контролю. Інакше кажучи, державний контроль має також і проактивний характер, а не лише карально-реагуючий. Дискусійним також видається обмеження правової компоненти контролю фактом втручання держави в діяльність підконтрольного суб'єкта. Правова складова державного контролю не може зводитися до примусу чи обмеження, вона має також визначати межі втручання та процедури контролю, гарантії прав, відповідальність суб'єктів контролю тощо. Отже правова складова має охоплювати нормативно-правову основу, принципи, повноваження, механізми реалізації, гарантії дотримання прав, а не лише сам факт втручання держави. Так само на нашу думку потребують розширення функціональна та інформаційна складові контролю, окреслені Маматовою Т. Зокрема функціональна складова не обмежується лише «виробленням корегувальних дій», а в включає цілий комплекс заходів щодо: виявлення фактичного стану об'єкта контролю, встановлення відповідності вимогам законодавства, виявлення причин та умов порушень, припинення правопорушень, вироблення превентивних заходів, застосування санкцій, оцінки ефективності заходів контролю тощо. Інформаційна складова також не обмежується «виявленням загроз», а має включати збір, систематизацію, аналіз та використання інформації для прийняття управлінських рішень і попередження порушень.

Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. зазначають, що контрольну діяльність можна розглядати у двох вимірах – управлінському та юридичному. У першому випадку контроль виступає як функція управління, стадія управлінського циклу, що забезпечує реалізацію принципу зворотного зв'язку в управлінні. У другому – як засіб забезпечення законності у процесі реалізації виконавчої влади [9, с. 462].

Мунтьян Т. також наголошує, що контроль є обов'язковою функцією органів державного управління та місцевого самоврядування, елементом зворотного зв'язку, що дозволяє своєчасно відреагувати на будь-які відхилення від запланованого шляху досягнення поставлених цілей. Зворотний зв'язок необхідний для запобігання або ко-

ригування, якщо це неможливо попередити, розбіжностей між метою й здобутими результатами [10]. Тобто контроль – це не просто процес перевірки, а й зіставлення фактичних результатів із запланованими або встановленими стандартами для можливого коригування задля усунення недоліків чи отримання якісних показників [11, с. 135]. У наведених підходах науковців заслуговує на увагу акцент на зворотному зв'язку, завдяки механізмам якого забезпечується безперервність і результативність публічного управління, дозволяючи не лише виявляти відхилення від визначених цілей, але й своєчасно вживати заходів для їх усунення. За такого підходу контроль виступає інтегрованим елементом системи публічного управління, що забезпечує взаємозв'язок між прийняттям управлінських рішень та їх практичною реалізацією. Тобто контроль не обмежується функцією перевірки чи спостереження, а виконує аналітичну, превентивну, регулятивну та коригувальну функції, спрямовані на оптимізацію управлінських рішень та підвищення ефективності роботи як суб'єктів контролю, так і підконтрольного об'єкта.

У межах системного контексту публічного управління на наш погляд контроль слід розглядати як невід'ємний його елемент, який забезпечує узгодженість та ефективність функціонування системи публічного управління, а також універсальний механізм гарантування прав і свобод та захисту суспільних інтересів. У такому ракурсі мета контролю має корелюватися із загальною метою публічного управління.

Так згідно з документами Програми розвитку ООН (ПРООН, UNDP), зокрема у доповіді «Governance for Sustainable Human Development» (1997) публічне управління визначається як здійснення політичних, економічних і адміністративних повноважень з управління справами країни, що охоплює комплекс механізмів, процесів, взаємовідносин і інститутів, за допомогою яких громадяни та їхні об'єднання висловлюють свої інтереси, реалізують права та обов'язки, а також врегульовують розбіжності [12]. В інших джерелах публічне управління визначається також як цілеспрямовуючий організуючий та регулюючий вплив суспільних інститутів на стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою досягнення цілей суспільної життєдіяльності, що базуються на праві – прагненнях, інтересах та цінностях, що формуються і підтримуються суспільством [13, с. 21]. Говорячи про загальносуспільні цінності, слід констатувати, що з огляду на підтвердження Україною свого вибору на користь євроінтеграційного вектору розвитку, вони повинні мати чітку орієнтацію на загальноєвропейські стандарти. Так ст. 2 Договору про Європейський Союз закріплює фундаментальні спільні цінності ЄС, якими є повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права та дотримання прав людини, включаючи права осіб, які належать до меншин [14]. У доповіді ПРООН «Governance for Sustainable Development – Integrating Governance in the Post-2015 Development Framework» також зазначається, що «хоча Цілі розвитку тисячоліття не включали мети чи конкретних завдань щодо управління, Декларація тисячоліття, прийнята світовими лідерами у 2000 році, визнала важливий зв'язок між належним управлінням, сталим розвитком та правами людини» [15]. Що стосується мети публічного управління, її можна визначити як забезпечення комплексного соціально-економічного й культурного розвитку держави, суспільства та кожної особи [16]. Отже публічне управління спрямоване на реалізацію загальних, тобто публічних інтересів.

При цьому, як відзначає Коломоєць Т., публічний інтерес є ні чим іншим, як тією чи іншою сукупністю приватних інтересів [17, с. 12]. Мельник Р., Бевзенко В. в свою чергу звертають увагу, що публічні інтереси, тобто усвідомлені інтереси усього суспільства або його частини, є відображенням економічних, соціальних та правоохоронних потреб населення. При цьому публічні інтереси не є простою сукупністю індивідуальних інтересів членів суспільства чи його частини. Вони є своєрідною квінтесенцією (поєднанням) інтересів членів суспільства, тобто вони поєднують лише ті інтереси, які однаковою мірою є важливими для кожного члена суспільства [18, с.36].

Водночас слід погодитися із Авер'яновим В., що роль держави у суспільстві безпосередньо визначає сутність і призначення контролю [19, с. 430]. При становленні демократичної правової держави важливим має бути усвідомлення того, що держава покликана виступати публічною організацією, представляти загальний інтерес і здійснювати управління справами суспільства від його імені і в його інтересах [20, с. 192]. З огляду на що при характеристиці призначення контролю, у тому числі у сфері земельних відносин, слід виходити із основоположних приписів Конституції України, зокрема ст. 3, якою визначено, що «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави».

Отже, контроль, виступаючи універсальним інструментом забезпечення законності, а також ефективності та узгодженості публічного управління, реалізується у всіх сферах суспільних відносин. Не є винятком і сфера земельних відносин, адже вона безпосередньо пов'язана з реалізацією публічного інтересу, охороною навколишнього природного середовища, забезпеченням сталого розвитку та гарантуванням права власності.

У чинному законодавстві України відсутнє нормативно закріплене визначення поняття «контроль у сфері земельних відносин». Водночас у ст. 187 Земельного кодексу України визначено, що контроль за використанням та охороною земель полягає в забезпеченні додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями і громадянами земельного законодавства України [21]. При цьому відповідно до чинної редакції Земельного кодексу України контроль за використанням та охороною земель розмежовується за суб'єктами здійснення – на державний та громадський.

Ч. 2 ст. 188 Кодексу також визначено, що порядок здійснення державного контролю за використанням та охороною земель встановлюється законом. Так відповідно до преамбули Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19 червня 2003 року № 963-IV це Закон визначає правові, економічні та соціальні основи організації здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і спрямований на забезпечення раціонального використання і відтворення природних ресурсів та охорону довкілля [22].

Водночас, як зазначається у Постанові Верховного Суду від 12 грудня 2023 року у справі № 160/7116/19 (провадження № К/9901/8025/20), правові основи організації і здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, дотриманням вимог законодавства України про охорону земель та проведення моніторингу ґрунтів, організації здійснення державного контролю за використанням і охороною земель визначає Закон № 963-IV, проте він не визначає процедуру проведення перевірок під час здійснення заходів такого контролю у сфері земельних відносин, яка охоплює як суб'єктів, так і об'єкти цих відносин [23].

В контексті наведеного варто зазначити, що Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» від 28 квітня 2021 року № 1423-IX ст. 2 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» було доповнено новою частиною, відповідно до якої дія вказаного Закону поширюється на відносини, пов'язані зі здійсненням державного контролю за використанням та охороною земель. Цим же Законом ст. 9 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» доповнено ч. 5, відповідно до якої порядок здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, дотриманням вимог законодавства України про охорону земель встановлюється цим Законом, Земельним кодексом України, законами України «Про охорону земель», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».

Таким чином, із прийняттям Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земель-

них відносин» було нормативно узгоджено положення спеціального земельного законодавства із загальними нормами щодо державного нагляду (контролю), що дозволило усунути існуючі правові колізії, які спричиняли виникнення спорів через можливість неоднозначного тлумачення відповідних норм щодо компетенції органів контролю у сфері земельних відносин.

Також слід відзначити, що ст. 4 Закону «Про державний контроль за використанням та охороною земель» визначено, що об'єктом державного контролю за використанням та охороною земель є всі землі в межах території України. З положень Закону також випливає, що державний контроль здійснюється щодо використання та охорони земель усіх категорій і форм власності (ч. 2 ст. 5), тобто поширюється на всі землі в межах території України, незалежно від їх правового режиму, цільового призначення чи суб'єкта права власності.

Верховний Суд у наведеній вище Постанові також зазначає, що використання землі як об'єкта державного контролю та охорони нерозривно пов'язано з діяльністю на ній (щодо неї) суб'єктів земельних відносин, у тому числі господарської [23]. Зокрема постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 року № 801 затверджено Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, пов'язаної з використанням та охороною земель, і визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою з питань геодезії, картографії та кадастру та виконавчими органами сільських, селищних, міських рад [24]. Тобто провадження суб'єктом земельних відносин господарської діяльності, пов'язаної з використанням та охороною земель несе ризики настання негативних наслідків від провадження такої, що вимагає здійснення контрольних функцій з боку держави для забезпечення охорони земель як основного національного багатства Українського народу [23].

Отже контроль у сфері земельних відносин відповідно до чинного законодавства на сьогодні здійснюється щодо: 1) об'єкта державного контролю за використанням та охороною земель, яким відповідно до ст. 4 Закону «Про державний контроль за використанням та охороною земель» є всі землі в межах території України; 2) господарської діяльності суб'єктів земельних відносин при реалізації ними своїх прав і обов'язків у сфері використання та охорони земель.

Висновки

Сфера земельних відносин безпосередньо пов'язана як із реалізацією публічного інтересу, охороною навколишнього природного середовища, забезпеченням принципів сталого розвитку, так і з гарантуванням права власності на землю. Ця специфіка обумовлює необхідність впровадження ефективних механізмів державного контролю, здатних забезпечити законність та раціональне використання земельних ресурсів.

З позиції системного підходу контроль у сфері земельних відносин є невід'ємним інтегрованим компонентом системи публічного управління земельними ресурсами, який забезпечує її цілісність, узгодженість і ефективність, формуючи зворотний зв'язок між прийняттям управлінських рішень та їх практичною реалізацією. У цьому контексті контроль не обмежується функцією перевірки чи спостереження, а виконує аналітичну, превентивну, регулятивну та коригувальну функції, спрямовані на оптимізацію управлінських рішень та підвищення ефективності роботи як суб'єктів контролю, так і підконтрольного об'єкта.

Контроль у сфері земельних відносин виступає важливим механізмом як захисту прав суб'єктів земельних відносин, так і забезпечення реалізації публічних інтересів, що охоплюють соціальні, екологічні та економічні аспекти використання земель як національного багатства та стратегічного ресурсу, забезпечуючи дотримання вимог екологічного та земельного законодавства, реалізацію принципів сталого розвитку, а також досягнення стратегічних цілей державної політики у сфері охорони й відтворення земель.

Література

1. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до

2030 року: Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю 25 вересня 2015 року. URL: https://files.acquia.undp.org/public/migration/ua/Agenda2030_UA.pdf

2. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року: затверджено Законом України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 16. ст. 70.

3. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. Ківалова С. Одеса: Юридична література, 2003. 896 с.

4. Курило В. Адміністративні правочини у сільському господарстві України: сучасна парадигма: монографія. Київ: Магістр. XXI сторіччя, 2007. 312 с.

5. Андрійко О. Організаційно-правові проблеми державного контролю у сфері виконавчої влади: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 1999. 38 с.

6. Неугодніков А. Контроль як функція публічного адміністрування: поняття та принципи реалізації. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. Вип. 4. С. 58–69.

7. Маматова Т. Трактування поняття «державний контроль» у сучасному законодавстві України та його уточнення. *Вісник державної служби України*. 2004. № 1. С. 23–26.

8. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 5 квітня 2007 року № 877-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. ст. 389.

9. Адміністративне право України (загальна частина): навч. посіб. / Остапенко О., Ковалів М., Єсімов С. та ін.; вид. 2-е, доп. Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с.

10. Мунтьян Т. Управління навчальним і виховним процесами. Робота з педкадрами. *Все для вчителя*. 2003. № 4–5 . С. 1–19.

11. Соловей Ю. Принципи державного контролю за діяльністю дошкільних навчальних закладів як основної функції управління у галузі дошкільної освіти. International research and practice conference «*Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics*»: Conference proceedings, Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing», October 20-21, 2017. p. 132-135.

12. Governance for sustainable human development : a UNDP policy document. New York: UNDP, Jan. 1997. URL: https://digitallibrary.un.org/record/492551?v=pdf

13. Васіна А. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Публічне управління та адміністрування: концептуальні засади та модернізація». URL: https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45433/1/%D0%9D%D0%9C%D0%9A%20%D0%9F%D0%A3%D0%90%D0%9A%D0%97%D0%9C.pdf

14. Консолідовані версії договору про Європейський Союз (вчиненого в Маастрихті 7 лютого 1992 року) та договору про функціонування Європейського Союзу (вчиненого в Римі 25 березня місяця 1957 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text

15. Discussion Paper: Governance for Sustainable Development – Integrating Governance in the Post-2015 Development Framework. March 2014. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/Discussion-Paper--Governance-for-Sustainable-Development.pdf

16. Куйбіда В., Білинська М., Петроє О. Публічне управління: термінологічний словник. Навчальний посібник. Київ: НАДУ, 2018. 224 с.

17. Коломоєць Т. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: монографія; за ред. В. Шкарупи. Запоріжжя: Поліграф, 2004. 403 с.

18. Мельник Р., Бевзенко В. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / За заг. ред. Р. Мельника. К.: Ваіте, 2014. 376 с.

19. Виконавча влада і адміністративне право: моногр. за ред. В. Авер'янова. К.: Вид. дім «Ін-Юре», 2002. 668 с.

20. Буга Г. Забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні: адміністративно-правові засади: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 404 с.

21. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. ст. 27.

22. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України

від 19 червня 2003 року № 963-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. ст. 350.

23. Постанова Верховного Суду від 12 грудня 2023 року у справі № 160/7116/19 (провадження № К/9901/8025/20). URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_sud_palat/2023_12_19_160_7116_19

24. Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, пов'язаної з використанням та охороною земель, і визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою з питань геодезії, картографії та кадастру та виконавчими органами сільських, селищних, міських рад: постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 801. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/801-2018-%D0%BF#Text

THEORETICAL AND LEGAL ASPECTS OF CONTROL IN THE SPHERE OF LAND RELATIONS

The sphere of land relations is directly related to both the implementation of the public interest, environmental protection, ensuring the principles of sustainable development, and guaranteeing the right to land ownership. This specificity necessitates the introduction of effective mechanisms of state control capable of ensuring the legality and rational use of land resources.

From the perspective of a systemic approach, control in the sphere of land relations is an integral integrated component of the system of public land management, which ensures its integrity, consistency and efficiency, forming a feedback loop between the adoption of management decisions and their practical implementation. In this context, control is not limited to the function of verification or observation, but performs analytical, preventive, regulatory and corrective functions aimed at optimizing management decisions and increasing the efficiency of both the subjects of control and the controlled object.

Control in the field of land relations is an important mechanism for both protecting the rights of subjects of land relations and ensuring the implementation of public interests, covering social, environmental and economic aspects of land use as a national wealth and strategic resource, ensuring compliance with the requirements of environmental and land legislation, implementing the principles of sustainable development, as well as achieving strategic goals of state policy in the field of land protection and restoration.

According to current legislation, control in the field of land relations is carried out in relation to: 1) the object of state control over the use and protection of land, which, according to Article 4 of the Law «On State Control over the Use and Protection of Lands» is all land within the territory of Ukraine; 2) the economic activities of subjects of land relations when they exercise their rights and obligations in the field of land use and protection.

Keywords: control, state control over the use and protection of land, control procedures, control activities, land relations, state land policy, public administration